

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Monsanto, een zaadmultinational

6 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van persoonlijke ethiek met het begrip morele houding 1
- een uitleg van institutionele ethiek met het begrip verantwoordelijkheid 1
- een uitleg dat de kritiek in tekst 2 is opgesteld vanuit een institutionele ethiek: de verantwoordelijkheid voor het ontstaan van misoogsten en de rechtvaardigheid van contracten betreft instituties 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Bij een persoonlijke ethiek draait het om wat iemand in een concrete situatie moet doen en welke morele houding we naar elkaar moeten aannemen bij gevaar, bij verdriet of in allerlei andere situaties 1
- Bij een institutionele ethiek draait het om de rechtvaardigheid van instituties en wie er verantwoordelijk is. Deze vorm van ethiek speelt bijvoorbeeld een rol bij vraagstukken over eerlijke handel, veiligheid en recht 1
- De kritiek in tekst 2 komt voort uit een institutionele ethiek. Korthals besteedt geen aandacht aan de morele houding tussen individuele mensen in concrete situaties. Daarom is er geen sprake van een persoonlijke ethiek. Hij richt zich uitsluitend op de rechtvaardigheid van de voorwaarden van Monsanto en vraagt zich af of het belang van Monsanto wel opweegt tegen de risico's van misoogsten en monocultuur. Het lijkt erop dat niemand daar nog verantwoordelijkheid voor draagt. Deze kritiek is gericht op instituties en daarom betreft het hier institutionele ethiek 1

7 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van de opvatting van Cicero over privaat en gemeenschappelijk bezit: privaat bezit ontstaat door het gebruik van het van nature gemeenschappelijk bezit 1
- een uitleg dat een patent op verbeterde groente volgens Cicero niet rechtvaardig zou zijn: bij ruilen/een uitwisseling van privaat bezit moet het gemeenschappelijk voordeel altijd voorop staan 1
- een argumentatie met het begrip lokale rechtvaardigheid dat Walzer de werkwijze van Monsanto onrechtvaardig zou vinden: Nederlandse kwekers hadden zelf beschikt dat ze het kwekersrecht wensten te gebruiken en Monsanto verstoort deze zelfbeschikking 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Cicero is er van nature geen privaat bezit. Het ontstaat door gewoonte en door gebruik van gemeenschappelijk bezit door een persoon of volk. Het maatschappelijk recht moet dit privaat bezit beschermen. Maar van nature is volgens Cicero dus alles gemeenschappelijk 1
- Het patent op verbeterde groente staat niet toe dat anderen de groente verder verbeteren, terwijl dat wel een verbetering van de voedselvoorziening voor iedereen zou betekenen. We zijn volgens Cicero niet alleen maar voor onszelf geboren en onze medemensen kunnen terecht een beroep op ons doen. We moeten bij ruil en uitwisseling van privaat bezit het gemeenschappelijk belang altijd voorop stellen. Het is daarom niet rechtvaardig om verdere innovatie te blokkeren, zoals bij het patent wel het geval is 1
- Walzer ziet zelfbeschikking als lokale distributieve rechtvaardigheid. Hij bedoelt daarmee dat gemeenschappen uiteindelijk zelf moeten uitmaken hoe ze sociale goederen verdelen. Als een gemeenschap zelf kan bepalen hoe het voedsel en de kennis daarover veiliggesteld kunnen worden, dan noemt Walzer dat rechtvaardig. De Nederlandse kwekers hadden voor het kwekersrecht gekozen, maar de komst van de multinational verstoort de Nederlandse zelfbeschikking door de inzet van het patentrecht. Daarom is de werkwijze van Monsanto niet rechtvaardig volgens Walzer 1

8 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de werkwijze van Monsanto aansluit bij Pogges opvatting over het ontstaan van armoede: Monsanto heeft veel macht binnen de mondiale economische/institutionele orde door het beïnvloeden van regelgeving, waardoor de armoede toeneemt 1
- een uitleg van Pogges kritiek op het verklarend nationalisme van Rawls: Rawls geeft zich geen rekenschap van de betekenis van de mondiale economische/institutionele orde op de verdeling van welvaart 1
- een uitleg dat Pogges kritiek op het verklarend nationalisme ook opgaat voor Singers vergelijking van het kind in de vijver: de verantwoordelijkheid voor armen is volgens Pogge de verantwoordelijkheid van medeplichtigen, niet van onschuldige omstanders zoals in de vergelijking van Singer 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Monsanto beïnvloedt de mensen die in de belangrijke instituties werken; het bevoordelen van Monsanto is goed voor je carrière en volgens Young ook voor je portemonnee. Dit sluit aan bij de opvatting van Pogge dat armoede ontstaat doordat instituties eenzijdig de belangen van multinationals zoals Monsanto dienen (de mondiale institutionele orde). Dus ook al zijn het officieel de nationale overheden of instituties die het beleid bepalen, eigenlijk heeft Monsanto onzichtbaar de hand in het binnenlands bestuur van andere landen. Vanwege deze invloed krijgt Monsanto de controle op de markt en worden de boeren overal steeds armer 1
- Rawls meent dat armoede vooral lokaal ontstaat door het tekortschieten van het lokale en nationale bestuur. Maar het voorbeeld van Monsanto laat volgens Pogge goed zien dat het vooral de invloed van de mondiale institutionele orde is die voor een ongelijke verdeling van welvaart zorgt 1
- Omstanders bij een vijver moeten volgens Singer een verdrinkend kind helpen, ook als ze geen schuld hebben aan de nood van het kind. Deze visie op de morele plicht van rijke landen als omstanders ten aanzien van armoede in ontwikkelingslanden, roept het beeld op dat rijke landen geen schuld hebben aan de armoede. Dat sluit aan bij het verklarend nationalisme dat stelt dat de oorzaak van de armoede in een land in dat land zelf ligt. Volgens Pogge is een vergelijking waarin de rijke landen medeplichtig zijn passender 1

9 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat zowel Pogge als libertaristen zouden menen dat Monsanto geen positieve plicht heeft om wereldwijd het leven van mensen te verbeteren 1
- een uitleg dat Pogge en libertaristen het eens zouden zijn dat Monsanto onrechtvaardig opereert door onopvallend het toezicht en de regels te beïnvloeden: Monsanto schaadt de belangen van boeren / komt de negatieve plicht niet na 1
- een uitleg dat Pogge en libertaristen het oneens zouden zijn over de beste aanpak van dit probleem: Pogge wil liever méér toezicht door een hervorming van mondiale instituties en betere regels, terwijl libertaristen liever toezicht en regelgeving willen minimaliseren 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Pogge en libertaristen zijn het eens dat Monsanto geen positieve plicht heeft om armoede te herstellen die het niet zelf veroorzaakt heeft 1
- Volgens zowel Pogge als libertaristen is het rechtvaardig om anderen niet te schaden. Monsanto voldoet niet aan deze negatieve plicht. Monsanto beïnvloedt onopvallend de mensen die in de belangrijke instituties werken en gebruikt daarbij de macht van overheden om de belangen van Monsanto te dienen. Dat is onoprecht en schadelijk voor boeren en burgers 1
- Om dit probleem aan te pakken stelt Pogge voor om de spelregels voor internationale handel en recht aan te passen. Hij is voor meer regelgeving en beter toezicht op de toezichthouders. Libertaristen geloven dat meer toezicht of meer regelgeving nooit de oplossing kan zijn; dat is volgens hen juist de kern van het probleem. Zij stellen voor om de rol van toezichthouders te minimaliseren omdat het vrije verkeer tussen individuele burgers een betere garantie voor rechtvaardigheid biedt dan de organisatie van een machtige staat of machtig instituut 1

10 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de kritiek van Pogge op de (conjunctieve) vergelijking met een historische ondergrens: als het tegenwoordige beleid van Monsanto minder onrechtvaardig is voor arme boeren dan vóór 2008, dan is het nog steeds onrechtvaardig 1
- een uitleg van de kritiek van Pogge op de (diachrone) vergelijking door de tijd: de armoede neemt helemaal niet af / het is mogelijk dat de afname van de armoede van boeren niet door Monsanto veroorzaakt is 1
- een uitleg van de kritiek van Pogge op de (hypothetische) vergelijking ten opzichte van een situatie zonder Monsanto: er is niet één duidelijk alternatief scenario zonder Monsanto denkbaar 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Pogge neemt armoede wereldwijd alleen maar toe. Maar zelfs als de arme boeren het sinds 2008 minder slecht zouden hebben, dan wil dit niet zeggen dat het beleid rechtvaardig is. Want minder slecht is namelijk nog niet goed 1
- Pogge vraagt zich af of de data wel kloppen; volgens hem neemt de armoede alleen maar toe. Daarnaast vraagt hij zich af of als er werkelijk een afname van de armoede is, dit wel door het beleid van Monsanto komt. Misschien bestaat zo'n afname van armoede wel ondanks en niet dankzij het beleid van Monsanto 1
- Tot slot is het maar moeilijk vergelijken met een wereld zonder Monsanto. Er zijn oneindig veel alternatieve scenario's zonder Monsanto, al vergt het volgens Pogge wel wat fantasie om een wereld voor te stellen die minder rechtvaardig is dan de tegenwoordige. Daarom zegt deze vergelijking volgens Pogge niet zoveel 1